

Eneolit

Eneolithic

Bílovice (k. ú. Bílovice u Uherského Hradiště, okr. Uherské Hradiště)

„Ploštiny“.

Kultura zvoncovitých pohárů. Ojedinelý nález. Průzkum. Uložení nálezu: Slováké muzeum v Uherském Hradišti, p. o.

Lokalizace: WGS-84 – 49.1147000N, 17.5528200E

Při povrchových průzkumech lokality se podařilo kromě dvou patinovaných artefaktů (viz oddíl Paleolit) objevit také pozdně eneolitický segment z šedohnědého radiolaritu (obr. 1). Artefakt je zhotoven na masivní čepeli s čočkovitým a místy až plankonvexním profilem (rozměry: 39 × 15,5 × 8 mm). Na dorzální ploše artefaktu se nachází strmá plošná retuš, přičemž jedna z polovin vykazuje také známky výrazného lesku. Na ventrální straně je plošně retušována pouze jedna z hran. Nástroj může být po chronologické stránce dáván do souvislosti pravděpodobně s nositeli kultury zvoncovitých pohárů, jejichž aktivity prozatím nebyly z této polohy evidovány. Více dokladů o jejich pobytu však pochází z katastru sousedních Březolup a Topolné (cf. Kopacz et al. 2009, 153; Čižmář 2012, 156).



Obr. 1. Bílovice. Segment. Kultura zvoncovitých pohárů. Foto J. Bartík.

Fig. 1. Bílovice. Segment. Bell Beaker culture. Photo by J. Bartík.

Literatura

Čižmář, I. 2012: Topolná (okr. Uherské Hradiště).

Přehled výzkumů 53(1), 156.

Kopacz, J., Přichystal, A., Šebela, L. 2009: *Lithic Chipped Industry of the Bell Beaker culture in Moravia and its East-Central European Context*. Kraków, Brno: Polska Academia Umiejętności, Archeologický ústav Akademie věd České republiky, Brno, v. v. i.

Summary

Bílovice (Bílovice u Uherského Hradiště cadastral area, Uherské Hradiště District). A grey-brown radiolarite segment dated to the Bell Beaker culture was found in the “Ploštiny” field (Fig. 1). This is the first Late Eneolithic find from the Bílovice cadastral area.

Jaroslav Bartík

Blučina (okr. Brno-venkov)

„Pastviska“.

Kultura zvoncovitých pohárů. Neurčený areál. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84 – 49.0576706N, 16.6655497E

V průběhu výzkumu na polykulturní lokalitě v trati „Pastviska“ (bližší údaje viz oddíl Doba bronzová), byl v zásypu jedné z jam z doby bronzové získán také střepec charakteristický pro kulturu se zvoncovitými poháry.

Literatura

Neuveveno.

Summary

Blučina (Brno-Country District). In 2020, a rescue excavation took place in “Pastviska” field, yielding one Bell Beaker culture sherd among other Bronze Age items.

Ivan Čižmář

Bouzov (k. ú. Blážov, okr. Olomouc)

„Na Nivách“.

Časný eneolit. Místo sběru. Povrchový nález. Průzkum. Uložení nálezu: Vlastivědné muzeum v Olomouci.

Lokalizace: WGS-84 – 49.6841389N, 16.8892778E

V lednu 2020 získalo Vlastivědné muzeum v Olomouci měděnou sekeru, kterou našli J. a R. Hladilovi na louce v trati „Na Nivách“ západně od obce Blážova. Darovaný artefakt představuje plochou sekeru s mírně konkávně prohnutými boky a zaoblenými hranami. Její povrch je zvrásněný. Dochované rozměry činí: délka 135 mm, šířka 18–37 mm, max. síla 17 mm, váha 364,7 g (obr. 2). Podle provedené RFA analýzy obsahuje sekera 95,96 % mědi, 2,66 % stříbra, 0,545 % bismutu, 0,53 % antimonu, 0,292 % železa a méně než 0,12 % zinku. Sekeru můžeme přiřadit k první typologické skupině plochých seker, pro niž jsou typické úzké a masivní exempláře (srov. Dobeš et al. 2019, 31–32). Podle výsledků RFA analýzy byla vyrobena z mědi typu Nógrádmárcal, která je patrně slovenského původu. Na základě výše uvedených poznatků můžeme popsání artefaktu zařadit do časného eneolitu.

Literatura

Dobeš, M., Fikrlé, M., Drechsler, A., Faltýnek, K., Fojtík, P., Halama, J., Jarůšková, Z., Kalábek, M., Langová, J., Schenk, Z., Španihel, S., Peška, J. 2019: Eneolitická měděná industrie na Moravě. Nové a staronové nálezy ve světle stávajících poznatků o vývoji středoevropské metalurgie. *Památky archeologické* CX, 5–58.



Obr. 2. Bouzov, k. ú. Blažov. Měděná sekera z časného eneolitu. Foto P. Rozsívál.

Fig. 2. Bouzov, Blažov cadastral area. Copper axe from Early Eneolithic. Photo by P. Rozsívál.

Summary

Bouzov (Blažov cadastral area, Olomouc District), “Na Nivách”. In 2020, the Regional Museum in Olomouc acquired a copper axe datable to the Early Eneolithic (Fig. 2) to add to its collections.

Lukáš Hlubek

Brno (k. ú. Ponava, okr. Brno-město)

Ul. Štefánikova, č. p. 30, ul. Rybníček, č. p. 1, parc. č. 459.

Kultura se šňůrovou keramikou. Pohřebiště/hřbitov. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84 – 49.2106228N, 16.6031878E; 49.2108697N, 16.6030672E; 49.2107944N, 16.6027572E; 49.2105597N, 16.6028994E

Na přelomu února a března roku 2020 byl v Brně na nároží Štefánikovy ulice a Rybníčku (městská část Brno – Královo Pole), v rámci výstavby nového polyfunkčního domu, prováděn záchranný archeologický výzkum. Stavbě, jejímž investorem bylo Město Brno, předcházela demolice stávajícího patrového domu z 60.–70. let 19. století. Přestože téměř celý půdorys demolovaného objektu byl až na malý dvorek podsklepen, podařilo se na dochovaných zbytcích terénu a pod podlahami sklepů odhalit, s ohledem na rozsah zkoumané plochy poměrně intenzivní, doklady osídlení.

Nejbližší okolí stavby nebylo ve středověku a raném novověku osídleno a zdejší pozemky, přiléhající k historické komunikaci spojující město Brno s Královým Polem (dnešní Staňkova ulice), náležely k zemědělskému zázemí města. Teprve na počátku 19. století bylo bezprostředně na sever odtud postaveno c. k. dělostřelecké skladiště. Na jeho místě později vznikla dnes již zdemolovaná dělostřelecká kasárna. Ve stejné době také začaly západním směrem (okolí dnešních ulic Botanická, Dřevařská, Šumavská a Kotlářská) vznikat v souvislosti s počínajícím stavebním boomem četné cihelny. I když prozatím nebyl z nejbližšího okolí znám žádný doklad pravěkého osídlení, dalo se toto, vzhledem k příhodně orientované poloze na sprašové návěži mírně se sklánějící na východ k vodoteči Ponávky, předpokládat.

V okolí stavby se v pozdní době kamenné nacházelo dosud neznámé pohřebiště kultury se šňůrovou keramikou, ze kterého se podařilo výzkumem odhalit jeden, mladší výstavbou značně porušený, hrob s kostrovým pohřbem, zachycený ve stěně stavební jámy (obr. 3). Skelet muže, stáří 16–17 let, byl uložen do obdélné jámy se zaoblenými rohy a zasypaný byl tmavou hnědou plastickou hlínou. V půdoryse dosahovala hrobová jáma rozměrů 2,30 × >1,20 m a její dno se nacházelo 217,85 m n. m., 2,35 m od povrchu bývalého dvorku. Míra původního zahloubení se mohla pohybovat kolem 1,4 až 1,5 m. Zemřelý byl na dně hrobu uložen ve skrčené poloze na boku. Orientace hlavou

k ZSZ a obličejem k jihu byla určena pouze na základě několika dochovaných kostí. V severozápadním rohu hrobové jámy, pravděpodobně za hlavou zemřelého, se z původně asi bohatšího inventáře dochovala část misky schönfeldského typu a džbánek s kamennou broušenou sekerkou.



Obr. 3. Brno-Ponava. Hrobová jáma kultury se šňůrovou keramikou zachycená ve stěně stavební jámy. Foto V. Kolařík.

Fig. 3. Brno-Ponava. Corded Ware culture grave pit documented in the profile of the site (construction) pit. Photo by V. Kolařík.

Literatura

Kolařík, V. 2020: Brno, Štefánikova 30 - polyfunkční dům. Rkp. názevové zprávy č. j. 03/2020. Uloženo: archiv Archaia Brno z. ú.

Summary

Brno (Ponava cadastral area, Brno-City District), the corner of Štefánikova and Rybníček streets. A rescue excavation was carried out in Brno during the construction of a new multi-purpose building. The excavation revealed an inhumation burial of a man from the Corded Ware culture (Fig. 3), which was probably part of a more extensive, as yet unknown, cemetery.

Václav Kolařík, Lenka Sedláčková, Antonín Zůbek

Brno (k. ú. Slatina, okr. Brno-město)

Stránská skála III; „Na Slatinsku“.

Kultura nálevkovitých pohárů. Sídliště, areál těžby.

Mikrosondáž/vzorkovací sondáž. Badatelský výzkum.

Uložení nálezu: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84 – 49.1870131N, 16.6816311E

V roce 2020 pokračoval další etapou systematický průzkum exploatačně-dílenského areálu na Stránské skále (SS). Na rozdíl od předchozí sezóny, kdy se výzkum soustředil na polohu SS IV (Bartík, Škrdl 2020), byla věnována pozornost poloze SS III, situované v JV části lokality. V tomto prostoru je předpokládána jak samotná pravěká exploatace rohovců, tak se zde prokazatelně rozprostíralo sídliště osídlené v mladém neolitu až starším eneolitu, které vykazuje nebývalé rozsáhlé známky dílenských aktivit spojených se štipáním místních rohovců. V letech 2017–2018 zde bylo provedeno několik zjišťovacích sond, při kterých byl nově objeven rozsáhlý objekt kultury nálevkovitých pohárů a re- vizně prozkoumána část hliníku kultury s moravskou malovanou